

UBSDER CONGRESSES BOOK

ICCAC 4th International Congress on Contemporary Art and Craft

Issued: 15. 03.2022

ISBN: 978-605-73620-2-5

UBSDER CONGRESSES BOOK

UBSDER 4th CONGRESSES

ICCAC 4th International Congress On Contemporary Art And Craft

**All rights of this book belong to Academic Sharing Platform Company
Publishing House Without permission cannot be duplicate or copied.**

Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.

Academic Sharing Platform – 2022 ©

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
RESEARCH AND STRATEGY
DEVELOPMENT ASSOCIATION**

Issued: 15.03.2022

ISBN: 978-605-73620-2-5

ABOUT CONGRESS

UBSDER 4th CONGRESSES

ICCAC 4th International Congress On Contemporary Art And Craft

DATE - PLACE

FEBRUARY 26= 27, 2022

IZMIR = TURKEY

ORGANIZATION

UBS International Scientific Research and Strategy Development Association

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process.

PARTICIPATED COUNTRIES

Turkey - Indonesia - Iran - India - Egypt - Thailand

PRESENTATION

Oral presentation

LANGUAGES

Turkish, English, Russian

SCIENTIFIC & REVIEW COMMITTEE

Prof. Goodarz Ahmadi, Clarkson University, USA

Dr. Chandra Mohan, NIT Warangal, India

Prof. J. K. Che, University of Missouri Columbia, USA

Dr Chi Hieu Le, United Kingdom

Prof. Dr. Alaa Hussein, University of Basrah, Iraq

Prof. Dr. Ana Catarina Valle, Izaos Soares Institute, Germany

Prof. Dr. Agustin Luna, National Scientific and Technical Research Council, Argentina

Assoc. Prof. Dr. Radomir Savić, University of Belgrade,

Assist. Prof. Dr. Azamat Maksudunov, Kyrgyz-Turkish Manas University, Kyrgyzstan

Dr. Jinning Hong, Newman University, Birmingham

Assist. Prof. Ali Vandshoari, Tabriz Islamic Art University, Iran

Dr. Mohammed-Aminu Sanda, University of Ghana Business School, Ghana

Prof. Dr. Assel Jumasseitova, Kazakh British Technical University, Kazakhstan

Prof. Dr. Ofuan James Ilaboya, University of Benin, Nigeria

Dr. Zarqa Shaheen, University of Auckland, New Zealand

Dr. Sabiha Akhter, Torrens University Australia

Assist. Prof. Dr. Omar Jawabreh, The University of Jordan, Jordan

Assist. Prof. Dr. Mohammad Ayaz, University of Management and Technology, Pakistan

Dr. Maria Antonopoulou, Panteion University of Political and Social Sciences, Greece

Dr. Ruba Hamed, Al Yamamah University, Saudi Arabia

Dr. Carolien Van Den Berg, University of the Western Cape, South Africa

Prof. Dr. Charita Jashi, Tbilisi State University, Georgia

Prof. Dr. Arnoldus De Beer, Stellenbosch University, South Africa

Prof. Dr. Mustafa Bayram, Biruni University, Turkey

Prof. Dr. Ergun Koca, Girne University, Cyprus

UBSDER 4th INTERNATIONAL CONGRESSES
FEBRUARY 26-27, 2022
IZMIR

UBSDER 4th INTERNATIONAL CONGRESSES
FEBRUARY 26-27, 2022
IZMIR

CONGRESS PROGRAM
Online (with Video Conference) Presentation

Zoom Meeting ID: 842 3828 1623
Passcode: 260222

UBSDER 4th INTERNATIONAL CONGRESSES
FEBRUARY 26-27, 2022
IZMIR

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- To be able to make a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID instead of “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.
- The Zoom application is free and no need to create an account.
- The Zoom application can be used without registration.
- The application works on tablets, phones and PCs.
- Speakers must be connected to the session **10 minutes before** the presentation time.
- All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- During the session, your camera should be turned on **at least %70** of session period
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

TECHNICAL INFORMATION

- Make sure your computer has a microphone and is working.
- You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.
- Before you login to Zoom please indicate your name surname and hall number,

exp. H-..., S- ... NAME SURNAME

UBSDER 4th INTERNATIONAL CONGRESSES
FEBRUARY 26-27, 2022
IZMIR

ILFEMC CONGRESS

26.02.2022

HALL: 1

SESSION: 1

Meeting ID: 842 3828 1623 Passcode: 260222

10:00 – 12:00 (Turkey Local Time)

MODERATOR: **DR. CÜNEYT MENGÜ**

Authors

Topic Title

DR. CÜNEYT MENGÜ

Tourism in Turkey during the Covid-19 Pandemic

CHEMS EDDINE BOUKHEDIMI

The Evaluation Of Potential Consumer's Attitude Toward Insisting To Buy Organic Food In Algeria

NEVAL KARANFİL

Tüketim Tercihlerinde 'Seçenek Yanılsaması' Üzerine Kuramsal Bir Tartışma

HEZHA HEWA
TAHER SUR

Criminal Protection Objectivity of the Child's Right to Life and Physical and Psychological Safety

ZEHRA FIRAT

Vakıf üniversitelerinde denetim mekanizmasının işleyişi ve etkinliğinin artırılması İçin öneriler

NADİRE KANTARCIOĞLU

Hibrit Çalışma ve Banka Çalışanlarının İş-Yaşam Dengesi

JOANNA K. KONSTANTINOY

Digitization of European SMEs in Tourism and Hospitality: The Case of Greek Hoteliers

UBSDER 4th INTERNATIONAL CONGRESSES
FEBRUARY 26-27, 2022
IZMIR

SAULE MUSSABEKOVA	Forensic Medical Capacities of Research of Saliva Stains on Physical Evidence after Washing
ROXAN VENTER	Enforcement of Decisions of Ombudsmen and the South African Public Protector: Muzzling the Watchdogs

UBSDER 4th INTERNATIONAL CONGRESSES
FEBRUARY 26-27, 2022
IZMIR

IESBSC CONGRESS

26.02.2022

HALL: 2

SESSION: 1

Meeting ID: 842 3828 1623 Passcode: 260222

10: 00 – 12: 00 (Turkey Local Time)

MODERATOR: **DR. SERKAN GÖKALP**

Authors	Topic title
SEMA GÜLÜNAY DOÇ.DR.FATMA KÖYBAŞI ŞEMİN	Görev Tamamlama Becerisine Sahip Olmayan Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Özellikleri Ve Görev Bilinci Kazandırmaya Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi
TATIANI D. MOUSOURA	Challenges and Professional Perspectives for Pedagogy Undergraduates with Specific Learning Disability: A Greek Case Study
DR.SERKAN GÖKALP	Ortaokul Öğretmenlerinin Mesleki Dayanıklılık İnanç Düzeyleri İle Öznel İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
DR.SERKAN GÖKALP	Investigation Of The Relationship Between The Middle School Teachers' Perceptions Of Organizational Trust And Their Innovative Behaviors
SOULICHANH LUANGSOMBATH, THIPPHAVANH KHANTHAPHONE, THIPHACHANH NOUTHAPHONE, BOUNMY PHALYCHAN DAOVY PONGPANYA	Difficulties of Appling English for Communication at Education and Sports Office of Naxaythong District, Vientiane Capital, Laos
HALİL TAŞ	İlkokul Öğrencilerinin E-Okuma Alışkanlıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

UBSDER 4th INTERNATIONAL CONGRESSES
FEBRUARY 26-27, 2022
IZMIR

HUDA S. ALAZMI	Developing an Instrument to Measure Teachers' Self-Efficacy of Teaching Innovation Skills
MUNAZZA A. MIRZA KHAWAR KHURSHID	Impact of VARK Learning Model at Tertiary Level Education
FIKRET CIHAN HATICE AKKOÇ	Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Ateatiksel Problem Çözme İle İlgili Metaforik Algıları
SIMRAN BALLANI	Etiquette Learning and Public Speaking: Early Etiquette Learning and Its Impact on Higher Education and Working Professionals
RABİA ZAMUR TUNCER	Toplumsal Hafızanın İnşasında Medyanın Sağladığı İmkân Ve Sınırlılıklara Dair Genel Bir Değerlendirme

UBSDER 4th INTERNATIONAL CONGRESSES
FEBRUARY 26-27, 2022
IZMIR

IMAEC CONGRESS

26.02.2022

HALL: 1

SESSION: 2

Meeting ID: 842 3828 1623 Passcode : 260222

Authors	Topic title
ÖZGE GÜR SOY PROF.DR.N.FERAH AKINCI	Türkiye’de Konut Kalitesinin İrdelenmesi: İstanbul İmar Yönetmeliği
GAYATRI SUNKAD	The Indian Architecture.- Beautiful Style
RAGHDA SAMİ MAHDİ MEHMET TOLGA SAAD MAHMOOD	Investigation of Self - Compacting Geopolymer Concrete at Elevated Temperature
MİHRİMAH GÖKNAR SENA NUR CAVSAK HAKAN TOZAN MELİS ALMULA KARADAYI	Cold Chain Vehicle Routing Decision Support System
ASPALLELLA A. RAHMAN	Combating Money Laundering in the Banking Industry: Malaysian Experience
ÖĞR. GÖR.EMRE YILMAZ	Düzlemsel Kuvvet Etkisindeki Cam Elyaf Takviyeli Epoksi Matris Kompozit Plakların Farklı Katman Sayılarının Değişimine Etkisinin İncelenmesi
DR. ÖĞR. ÜYESİ LOKMAN BİLEN	Some Harmonic Problems On The Tangent Bundle With Ciconia Metric
DEV DUTT	Self-Tuning Fuzzy Control of Seat Vibrations of Active Quarter Car Model

UBSDER 4th INTERNATIONAL CONGRESSES
FEBRUARY 26-27, 2022
IZMIR

DR. SEDA CEYLAN	Czts Quantum Dots Loaded Membranes For Tissue Engineering Applications
REZA SEDAGHATI	Providing Additional Advantages for STATCOM in Power Systems by Integration of Energy Storage Device
PANAGIOTIS KYRATISIS KONSTANTINOS KAKOULIS	Simulating Drilling Using a CAD System
BURAK ÇAKIR TALİP FURKAN GÜÇLÜ ARDA UZUN İLYAS ERDUGAN	Dinamik Tork Ölçüm Cihazı Tasarımı poster presentation
FUYANG PENG DONGHONG LI	Design of a Service-Enabled Dependable Integration Environment

UBSDER 4th INTERNATIONAL CONGRESSES
FEBRUARY 26-27, 2022
IZMIR

IMVHSC CONGRESS

26.02.2022

HALL: 2

SESSION: 2

Meeting ID: 842 3828 1623

Passcode : 260222

14: 00 – 16:00 (Turkey Local Time)

MODERATOR: **Dr. GÜLTEKİN GÜRÇAY**

Authors

Topic title

SAFFET ALPER ÜNLÜKAL
MUAMMER GÖNCÜOĞLU

Enterobacteriaceae ve Genişlemiş Spektrumlu Beta-Laktamaz (GSBL) Dirençliliği

MOHD FARIDZ AHMAD
MUHAMMAD AMIR ASYRAF ROSLI

Effects of Aerobic Dance on Cardiovascular Level and Body Weight among Women

ASSOC. PROF. FOUZI BOUKHAZANI
DR. KHALIL DJEBARA
DR. HAMMA ROUAIMIA
DR AHMED BABZIZ
PR. FATMA SIAHMED

Ultra-Sound Imaging Of Human Masseter

UZMA AYZ

Genetic Variability, Association And Diversity Study Among The Sunflower Genotypes At Seedling Stage Based On Different Morpho-Physiological Parameters Under Polyethylene Glycol Induced Stress

YASEMİN İSKEFİYELİ
ÖZCAN BUDAK

Sperm Chip Uygulamasının Ve Diğer Sperm Ayrıştırma Yöntemlerinin İvf Başarısı Üzerine Etkilerinin İncelenmesi

UBSDER 4th INTERNATIONAL CONGRESSES
FEBRUARY 26-27, 2022
IZMIR

LEBARI B. GBOELOH	Occurrence of Adult Taenia saginata in Cattle Slaughtered in Major Abattoirs in Port Harcourt Metropolis, Nigeria
NAMI MATSUMOTO	Relationship-Centred Care in Cross-Linguistic Medical Encounters
İDİL ŞERBETÇİ SEHER KÜÇÜKERSAN	Ruminantlarda Beslemenin Reprodüksiyon Üzerine Etkileri poster presentation
DR. MÜKREMIN ÖLMEZ, İDİL ŞERBETÇİ	Bıldırcın Diyetlerine Mannan Oligosakkarit Ve Beta-Glukan İlavesinin Büyüme Performansı Üzerine Etkisi
SÜMEYYE YAZICI PINAR SÖKÜLMEZ KAYA	Monosodyum Glutamatın Sağlık Üzerine Etkileri
ÖMER AYIK	Çocuklarda Parmak Ucunun Kapı Arasına Sıkışma Yaralanmaları

UBSDER 4th INTERNATIONAL CONGRESSES
FEBRUARY 26-27, 2022
IZMIR

ICCAC CONGRESS

26.02.2022

HALL: 1

SESSION: 2

Meeting ID: 842 3828 1623

Passcode : 260222

14: 00 – 16: 00 (Turkey Local Time)

MODERATOR: **DR. AMANEH MANAFİDİZAJI**

Authors

Topic title

DR. AMANEH MANAFİDİZAJI

Kelpuregan İlçesinde Geleneksel Çömleklerin Üretimi ve Dekorlama Teknikleri

MARUT PICHETVIT

The Design of Picture Books for Children from Tales of Amphawa Fireflies

YUSUF PARLAK

Takı Sektöründe Kullanılan Yarı Değerli Bir Taş: Sarıkamış Obsidyeni

YUSUF PARLAK

Şam (Damascus) Çeliği ve Türk Burgusu

KHORRAM MANAFİDİZAJI

İran İslam Dönemi Seramik Sanatında Dekor Teknikleri

DIELLA GRACIA MARTAULI

Music Aptitude and School Readiness in Indonesian Children

ABDUL RAHIMAN KANNAM
KULAM

Repercussions of Ritual Dances to Personal Adjustment - A Perspicacious Study among School Children

HAZEM M. EL-BAKRY

Fast Painting With Different Colors Using Cross Correlation In The Frequency Domain

CONTENT

CONGRESS ID	
SCIENTIFIC & REVIEW COMMITTEE	
PROGRAM	
CONTENT	
ORAL PRESENTED PAPERS	
AMANEH MANAFİDİZAJİ	
KELPUREGAN İLÇESİNDE GELENEKSEL ÇÖMLEKLERİN ÜRETİMİ VE DEKORLAMA TEKNİKLERİ	1
Diella Gracia Martauli	19
MUSIC APTITUDE AND SCHOOL READINESS IN INDONESIAN CHILDREN	
Abdul Rahiman Kannam Kulam	20
REPERCUSSIONS OF RITUAL DANCES TO PERSONAL ADJUSTMENT - A PERSPICACIOUS STUDY AMONG SCHOOL CHILDREN	
Marut Pichetvit	21
THE DESIGN OF PICTURE BOOKS FOR CHILDREN FROM TALES OF AMPHAWA FIREFLIES	
Hazem M. El-Bakry	22
FAST PAINTING WITH DIFFERENT COLORS USING CROSS CORRELATION IN THE FREQUENCY DOMAIN	
Khorram Manafidizaji	23
İRAN İSLAM DÖNEMİ SERAMİK SANATINDA DEKOR TEKNİKLERİ	
Yusuf PARLAK	24
ŞAM (DAMASCUS) ÇELİĞİ VE TÜRK BURGUSU	
Yusuf PARLAK	36
TAKI SEKTÖRÜNDE KULLANILAN YARI DEĞERLİ BİR TAŞ: SARIKAMIŞ OBSİDYENİ	

KELPUREGAN İLÇESİNDE GELENEKSEL ÇÖMLEKLERİN ÜRETİMİ VE DEKORLAMA TEKNİKLERİ

AMANEH MANAFİDİZAJİ

Tabriz İslami Sanatlar Üniversitesi – İran

Anadolu Üniversitesi

ORCID ID: 0000-0001-9209-9009

Özet

“Beluçistan İli İran’ın Güneydoğusunda ve Pakistan sınırında yer almaktadır. Seravan ilçesine bağlı olan ve il merkezine 390 km. uzaklıktaki Kelpuregan köyünde çömlekçilik tarihi kesin olarak bilinmemekte ancak yaklaşık 7000 yıl önceye kadar uzamaktadır ve bunun en önemli kanıtı, günümüzdeki üretilen çömlekler kazılardan bulunuan ve M.Ö. 5000’li yıllara ait olan çömlekler ile benzerlik göstermesidir.

Çömlekler herhangi bir çömlek çarkı ve elektirikli makine kullanılmadan tamamen elle üretilmektedirler. Basit formlar, sıyr uygulanmaması, yerel hammadde kullanımı ve Kelpuregan doğasından ve Beluç kültüründen ve inançından türelen geometrik ve ilkel desenler bu bölge çömleklerini işlevsellik dışında köylülerin kimliği ve hoviyeti haline getirerek daha da önemli kılmaktadır.

2017 yılında köy UNESCO tarafından Dünya Canlı Çömlekçilik Müzesi olarak kayd edilen Kelpuregan köyünde, çömlekler değişime uğramadan hala köyün çömlekçilik müze merkezinde ve kadınlar tarafından üretilmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel Sanat– Kelpuregan – Çömlekçilik – Beluç – Kültür

1. Kelpuregan Köyünde Çömlekçilik İçin Kullanılan Hammadde.

Kelpuregan’da üretilen çömlekler tamamen yerel hammadde ve aletler ile üretilmektedir. Çamur için kullan toprak köyün 2 kilometre uzaklığında olan “ Meşkutek” mevkilerinden getirilmektedir. Eskiden hammadde “keçu” denilen özel sepetler ile taşınıyordu ancak günümüzde mkine yardımı ile kazınıp taşınmaktadır. Çamur en ilkel yöntemler ile hazırlanıp belli bir zaman bekletildikten sonra kullanılır. Bölgedeki mevcut toprağın kimyasal analizi aşağıdaki gibidir (Tablo1)

Tablo1: Kelpuregan Çamurunun Kimyasal Analizi [1]

Kimyasal madde	SiO	Al ₂ O ₃	MgO+ CuO	K ₂ O+Na ₂ O	TiO ₂ +AlO	AZ
Çamurdaki yüzdesi	50- 70	20-30	2-4	1- 3	1- 2	5

Bu çamurun rengi açık yeşilimsi gri ve pişmiş rengi kırmızı tonlarındadır.(şekil 1)

Şekil 1: Kelpuregan Bölgesinde Bulunan Toprağın Normal Ve Pişmiş Rengi

2. Kelpuregan Köyünde Çömlek Üretim Süreci

Kelpuregan’da çömlek üretimi ve pişirimi en ilkel yöntemlerle ve herhangi bir çark veya torna kullanılmadan ve sadece sucuk yöntemi ile yapılmaktadır. Yapılan üretim, beş aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada bölgede bulunan toprakları atölyeye taşıyıp çamur hazırlama aşamasıdır. Bu aşama erkekler tarafından yapılmaktadır.

2.1. Çamur Hazırlama

Kili hazırlamak için önce, tokmak ile ezilmiş toprak elenir ve daha sonra iki katlı bir havuza dökülür ve üzerine su ilave edilip bir gün boyunca bekletilir. ve daha sonra suda karıştırılarak homojen hale geldiğinde elekten geçirilerek ikinci havuza aktarılır . Bu sırada taş ve iri kum taneleri gibi çamurun özelliğini bozan kirlilikler çamurdan ayrılmış oluyor. Çamur hazırlama işleminde bu sürece toprak yıkama da denilir.

Kirlilikten arınmış olan sıvı çamurun fazla suyunun buharlaşması için iki gün boyunca havuzda bekletilir. Çamur kullanım kıvamına gelince aynı topraktan veya pişmiş çamur tozu ile çamur yüzeyine elenip yoğuruluyor. Bölgede çamurun bu aşamasına “Hacek” denilir. Toprak ile yoğurmak, ürünlere dayanıklılık sağlayarak pişirim sürecinde çatlaması ve kırılmasını önlemek amacıyla yapılmaktadır. (Şekil 2)

www.ubsder.org

Şekil 2. Kelpuregan’da Çamur Hazırlama Süreci

2.2. Çömlek Şekillendirme

Üretimin ikinci aşama ürünlerin şekillendirme aşamasıdır. Şekillendirmek için “Bonu” adlı, kilden yapılmış ve pişirilmiş, altı dışbükey, döndürebilir bir tabak kullanılmaktadır. Güngör Güner’in gruplandırmasına göre bu tabak ikinci tezgah türü ile kıyaslanabilir. (Şekil 3) [2].

Şekil 3. İkinci Tezgah Türü Ve Kelpuregan’da Şekillendirmek İçin Kullanılan Bonu,

Üretilen çömlüklerin boyut ve formuna göre uygun bonu kullanılmalıdır. Dolayısıyla her atölyede farklı boyutlarda bonu mevcut olması gerekmektedir.

Kelpuregan'da oyuncak ürünler hariç üretim sucuk yöntemi uygulayarak bonu üzerinde gerçekleşmektedir. Oyuncaklar ise sayılı formlarda ve serbest şekillendirme yöntemi ile yapılmaktadır.

Sucuk Yöntemi İle Şekillendirme.

Şekillendirme sürecinde ürünün bonudan kolay ayrılması ve yapışmaması için bonu üzerine bez serilip toprak serpilir. Biçimlendirilecek formun altı kenarda yapıp bonu üzerinde yerleştirilir. Sucuk şeklinde olarak hazırlanmış olan çamur ile formun gövdesi biçimlenir işleme devam etmek için deri sertliğine geldmesine kadar bekletilir (Şekil 4).

Şekil4. Sucuk Yöntemi İle Çömlek Şekillendirme Aşamaları.

2.3. Çömlek Rotüşlama ve Dekorlama

Çömleklerin biçimlendirme ve kuruma işlemleri bitince yüzeyi perdahlama ve dekorlama aşamasına geçer. Bölgedeki kuru iklim nedeni ile çömlekler kısa zamanda tamamen nemini atıp kuru hale geliyor dolayısıyla rotüşleme sırasında yüzeyi nemlendirmek gerekmektedir.

Çömleği rotüşlemek için yüzey nemlendirilip “Suinok”adlı taş ile gerçekleşiyor. Bazı ailelerde bu taş anneden kıza kalıyor (Şekil 5).

Şekil 5. Suinok Taşı ile Yüzey Rotüşleme

Perdahlama işlemi bitince yüzey gözenekleri kapatılması ve dekorların yüzeyde daha kolay ve düzgün şekilde uygulanması için hayvan yağı bir bez yardımıyla yüzeye sürülüyor. (şekil 6)

Şekil 6. Rötüşlenmiş Yüzeye Hayvan Yağı Sürülmesi

Günümüzde seramik sanatı ve teknolojisinde ürünlerin dekorlamasında farklı sır ve metal oksitler ve toz boyalar kullanılmaktadır ancak Kelpuregan’da üretilen çömlelerde tamamen sırsız olarak üretilmektedir. Ürünlerin üzerinde sadece kahverengi tonlarında dekor uygulanmaktadır. Dekor için bölgede bulunan “Tituk” adı verilen taşın toz hali kullanılmaktadır. (Şekil 7)

Şekil 7. Kelpuregan Çömlekçiliğinde Dekor Uygulamalarında Kullanılan Tituk Taşı

Bu taş yüksek oranda Demir ve Mangan içerdiği nedeni ile pişme rengi kahverengi veya siyahtır. (Tablo 2)

Tablo 2. Kelpuregan Çamurunun Kimyasal Analizi [1]

Kimyasal madde	Si	Fe ₂ O ₃	MgO	AZ
Çamurdaki yüzdesi	36	35	25	4

Tittuk taşının küçük parçaları “Vanek” adı verilen ve havan amaçlı kullanılan taş içerisinde su ile beraber belli bir kıvama gelene kadar sürtülür. (Şekil 8)

Şekil 8. Vanek Ve Dekorlama İçin Boya Hazırlama İşlemi

Hazırlanmış olan boya hurma ağacı dallarından veya sıkı sarılmış bez gibi aletler ile yüzey dekorlamasında kullanılıyor. (Şekil 9)

Şekil 9. Kelpuregan Çömlekçiliğinde Dekorlama İçin Kullanılan Aletler ve Dekorlama Sırası

2.4. Çömlek Pişirimi

Dekorlar yüzeye işlendikten sonra çömlekler tamamen kurumaları için kaç gün daha bekletilir. Kelpuregan'da çömlek pişirim genel olarak açık alanda yapılıyor ancak Canlı Müze Merkezinde tuğla ve çamurdan yapılmış fırında ve mazot yakıtı ile pişirilmektedir.

Fırının yapısı ise yuvarlak gövdeli ve baş kısmı kubbeli biçimde ve pişirim kapasitesini artırmak ve aynı zamanda homojen ısı dağılımı için fırın duvarında raf ve ateşlik fırın altında ve tam ortasında yapılmıştır. Üvürnler üst üste ve yatay şekilde fırının taban ve rafında büyük boyutlu ürünler altta olacak şekilde dizilip ateşleniyor. (Şekil 10)

Şekil 10. Kelpuregan'da Kullanılan Fırın İçi Ve Ateşliği.

Fırın yaklaşık 600 ürün kapasitesinde ve pişirim kademeli ısınarak yaklaşık 24 saat ve soğuma aşaması 72 saat sürmektedir.

3. Kelpuregan Çömleklerinin Özellikleri

Geleneksel yaşamda üretilen ürünler günlük yaşamda veya dini ayinler ve törenlerde kullanım amacı ile üretilip dekoratif ürünlere nadir rastlanmaktadır. Bu ürünlerin formu, dekor motifleri ve hatta üretim yöntemleri o kültürün yansımasıdır.

3.1. Kelpuregan Çömleklerinde Uygulanan Motifler ve Temaları

Hep doğa ile içiçe yaşayan ve yaşam gereksinimlerini doğadan alan aynı zamanda iklimin zor şartlarına karşı mücadele eden Beluç kadının hayatını ürettiği çömlekleri ve özellikle bu çömlekler üzerindeki gizemli desenleri ve motifleri izleyerek ve dinleyerek öğrenilebilir.

Motiflerde sadece geometri desenler görülmektedir ancak bu geometri motifler çömlekçi kadın için farklı anlamlar taşımaktadır. [3]

Çömleklerin üzerindeki dekorlarda daire her motifte temel olarak göze çarpmaktadır. Daire insanın ruhsal bütünlüğünü ve insanın doğayla olan bağı göstermektedir. İster bedevi kabilelerde ister güneşe tapan toplumlarda daire yeganeliğin ve bütünlüğün sembolüdür. Kelpuregan çömleklerin dekorlarındaki motiflerin isimleri ve temaları doğya ve inançlarına dayanmaktadır.[4]

Gilu

Genellikle kabın üst yarısında yatay şekilde görünmektedir. Bu motifte kabın çevresinde içi boş daireler 3 veya 4'lü çizgiler üzerinde dizilmektedir. Görsel olarak hareket, düzen ve ritim bu motifte belirgindir. Anlam olarak insan ve doğanın arasındaki iletişim ve bu döngünün devamlılığı Beluç hayatının devamını doğaya bağlı olduğunu vurgulamaktadır. (Şekil 11)

Şekil 11. Kelpuregan Çömlekçiliğinde Gilu Motifi

Giluye Gerdin (yuvarlak Gilu)

Bu motifin de temel ögesi dairedir ancak daireler düz çizgi üzerinde değil daire formunda diziliyorlar . bu forma çiçek de deniliyor ve genellikle boş ve negatif alanları doldurmak için kullanılmaktadır. Beluçistan'ın kuru ikliminde çiçekli bitkilerin nadir olması nedeni ile sanatçı bu eksikliği çömlekleri ile doldurmaya çalışıyor. (şekil 12)

Şekil 12. Kelpuregan Çömlekçiliğinde Giluye Gerdin Motifi

Tekuk

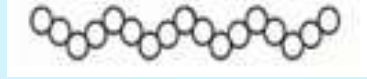
Gilu motifine benzeyen ancak daireler içi dolu ve aralarında az mesafe bulunmaktadır. Çömleğin üst yarı kısmında kabın çevre genel olarak yatay şeklinde ve bazen dikey formunda uygulanmaktadır¹. Ayrıca yatay çizgi kadın simgesi olarak da bilinmekte ve nokta veya küçük dairelerle devam eden çizgi sonsuzluk simgesidir (Şekil 13).

Şekil 13. Kelpuregan Çömlekçiliğinde Tekuk Motifi

Çotel

Gilu motifi zigzag çizgi üzerinde uygulandığında çotel deniliyor. Beluç çömlekçisine göre Çotel motifi beluçların hayatındaki iniş çıkışlarının yansımasıdır. (Şekil 14)

Şekil 14. Kelpuregan Çömleklerinde Uygulanan Çotel Motifi

Kobl

Çotel motifin biraz değişmiş formudur. Çotel zincirleri eşkenar dörtgen şeklinde çömleğin üst yarı kısmında ve kabın tüm çevresinde yer almaktadır. Kilit anlamında görsel olarak ritm ve hareket ile görülmektedir. İran inançlarına göre kilit kötü enerjileri önleyip başarıya yol açmaktadır. Beluç inancına göre ise iki ögenin birbirine kitlenmesi çözünülmez bağ anlamına gelir. Yerel düşünceye göre bu motif nazardan korumak için ve birlik sembolüdür (Şekil 15).

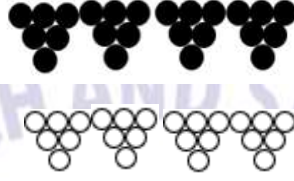
Şekil 15. Kelpuregan Çömleklerinde Uygulanan Kobl Motifi

Serok

Kelpuregan çömlekçiliğinde bir diğer motif ise Serok motifidir. Daire esaslı olan bu motifte içi boş veya içi dolu daireler tepe noktası aşağıda olan üçgen içerisinde dizilmektedirler. Motifte

¹ Koper'e göre Yatay çizgi Nasut Dünyanın simgesi ve pasif yönü vardır ve dikey çizgiler Lahut dünya simgesi ve aktif yönü göstermektedir.

düzen, ritim ve hareket ve motif birimlerinin ortasındaki negatif alan dikkat çekmektedir. Başta oturmak anlamına gelen Serok motifi görsel olarak hurma ağacının meyvesine benzemektedir (şekil 16).

Şekil 16. Kelpuregan Çömleklerinde Uygulanan Serok Motifi

Çet

Temeli eşkenarlı dikdörtgenden oluşmaktadır. Tepe noktası yukarıya doğru olan üçgen içerisinde eşkenarlı dikdörtgenler yanyana dizilmektedir. Üçgenin alt kenarında buğday başağı motifi görülmektedir. İsmi Hurma ağacı yaprağından alan Çet motifi dağların sembolü olarak bilinmektedir. Ayrıca dağ sembolünün yanında buğday başağı olması da bereket ve doğurganlık simgesidir (Şekil 17).

Şekil 17. Kelpuregan Çömleklerinde Uygulanan Çet Motifi

Kunerok

Eşkenarlı dikdörtgen Kelpuregan dekor motifleri arasında sık kullanılan geometrik formlardandır. Eski uygarlıkların geleneğinde eşkenar dikdörtgen formunda yapılmış olan muskalara nazardan koruma amaçlı kullanımına sık rastlanmaktadır. Beluçlar arasında ise bu inançların yaygın olması nedeni ile el sanatlarındaki dekorların motiflerinde bu form göze çarpmaktadır.

Kunerok motifinin temeli eşkenar dikdörtgendir. Genel olarak 1 cm × 1cm boyutunda dört kareye ayrılır ve çoğu desenlerde buğday başağı ile birleştirilir. Tekrarlanma, ritim, denge ve simetri bu motifin görsel özellikleridir. (Şekil 18)

Beluç sanatçıları dekorlamalarda kullandıkları motiflerin ismini doğadaki unsürlerden veya doğadan esinlenerek seçmektedir. Örneğin “Kunerok” ismini Beluçistan çöllerinde bulunan “Daz” isimli yabancı hurma ağacından alınmıştır. Dayanıklılık sembolü olan Daz ağacının yaprakları ise el sanatları ürünlerinde kullanılmaktadır.

Şekil 18. Kelpuregan Çömlerinde Uygulanan Kunerok Motifi

Buğday Başağı

Beluclar için Hurma bahçeleri yanında buğday hayati önem arz etmektedir. Bu motifin temeli düz ve açılı çizgilerdir. Çömler üzerinde 2 farklı biçimde uygulanmaktadır. Birincisi haç biçiminde ve diğer ayrı ayrı başakları olarak çizilir. Bazı motiflerde ise Kunerok motifi ile birleştirilir (Şekil 19).

Şekil 19. Kelpuregan Çömlerinde Uygulanan Buğday Başağı Motifi

Buğday Başağı Kunerok

Çömler dekorlamalarında bir diğer önemli motif ise Buğday Başağı Kunerok motifidir. Motif temelinde haç formu görülmektedir. İnsanlık tarihi kadar eski olan haç formu, güneşi, doğanın dört yanını, barış ve eşitliği simgelemektedir. Kelpuregan çömlerinde haç formu buğday başağı ile birlikte çizilmesinden dolayı güneş simgesi olmalıdır ve bu iki unsurün Beluç hayatında önemini göstermektedir (Şekil 20).

Şekil 20. Kelpuregan Çömlerinde Uygulanan Buğday Başağı Kunerok Motifi

Baluk

Kelpuregan çömlerinde bulunan tek hayvan motifidir. Kelebek anlamında ve maneviyetin sembolüdür. Yerel çömler Baluk'a (Molla uk) da diyorlar anlam olarak ise tanrının seçilmiş ve kutsal insanı demektir.

Baluk açılı çizgiler ve eşkenar dikdörtgenden oluşmaktadır. Görüntü olarak Kunerok ve Buğday Başağı motiflerinden oluşmaktadır. Motifin teması gereği kase gibi yuvarlak formlarda ve çömleğin iç kısmında ve merkezi nokta etrafında uygulanır. Ritm, Tekrar ve düzen bu motifin temel özelliğidir (Şekil 21).

Şekil 21. Kelpuregan Çömleklerinde Uygulanan Baluk Motifi

Yukarıda anlatıldığı gibi bu motiflerin hepsi Tituk taşından ve en temel aletler ile bölgede üretilen çömleklerin hepsinde aynı yöntem ile uygulanmaktadır.

Kelpuregan köyü ise teknoloji gelişiminden uzak geleneksel yaşama devam ettirmekte olan bir köy olması nedeni ile üretilen çömlekler genel olarak işlevsel ürünler ve çocuk oyuncakları ve nadir olarak dekoratif ürünlerdir.

3.2. Üretilen Çömleklerin Formları ve İşlevleri

Kelpuregan Köyü çömlekçiliğinde üretim, dekorlama ve pişirim yöntemi değişmeden Milat öncesinden günümüze kadar devamlı olarak üretimi sürdürülmektedir. Ancak zaman içerisinde bazı ürünlerin işlevseliği değişime uğramıştır. Bu ürünler arasında tütsülükte işarete edebiliriz.

Tütsülük

Tütsülük olarak kullanılan seramik ürünler İslam öncesi tarihinde ölümlerin külünü saklamak amacı ile kullanılmaktaydı. Günümüzde üzerlik yakmak için kullanılan tütsülük veya Suçeki kapak kısmı nar şeklinde olması nedeni ile nar olarak da isimlendirilir. Suçeki yüzeyi bölgede yaygın olan motifler ile dekorlanmış ve içinde kömür yakınca daha kolay alevlenmesi için kabın her tarafında delikler bulunmaktadır (Şekil 22).

Şekil 22. Kelpuregan Köyünde Üretilen Tütsülük Kabı

Tütsülük dışında formların hemen hemen hepsi aynı fonksiyonla üretimi devam etmektedir. Üretilen diğer kaplardan:

Şekerlik (Gendan)

Bu kap küp şeker veya sert şeker saklamak için kullanılmaktadır. Yaklaşık 150 gr şeker kapasitesi vardır. Bölgede yaygın olarak şekerlik kapaklı üretilip yüzeyi Tekuk dekor motifi ile dekorlanmaktadır. (Şekil 23)

Şekil 23. Tekuk Dekorlu Şekerlik (Gendan)

Vazo (golca)

Beluç ağzında Golca denilen vazeo form olarak çok farklı çeşitlerde üretilmemektedir. Genel olarak 850 – 900 gr ağırlığında ve 20 cm yüksekliğindedir. Kulpsuz veya iki kulplu üretiliyor. Dekorlar çet, tekuk ve serok gibi motifler ile formun üst kısmında yer almaktadır.(Şekil 24)

Şekil 24. Kelpuregan'da Üretilen Vazo Çeşitleri.

Nargile (Çelim)

Kelpuregan'da çok dekorlu hem işlevsel ve hem dekoratif amaçlı ürünlerden biri nargile veya Çelim'dir. Çelim üç kısımdan ; dip kısmı, gövde ve baş kısımdan oluşup üç ayrı parçadan üretilip birleştirilir veya tek parça olarak üretilmektedir. Çelim dekorlamasında *kunerok* ve *gilu* uygulanmaktadır. (Şekil 25)

Şekil 25. Nargile veya Çelim

İbrik (Dim Şudi)

Kelpuregan’da her evde bulunan ibrik su taşıma ve abdest için kullanılmaktadır. Her atölyede aynı formda üretilmektedir. Göbek kısmında genişlemiş silindirik form, üst yarı kısmında gövdesine silindirik emzik ve karşısına kabın ortasından kenar hizasına kadar bir kulp takılır. Bir litre su kapasitesi var ve 17 cm yüksekliğinde yapılır (şekil 26).

Şekil 26. İbrik veya Dim Şudi

Çaydanlık (Çecuş)

İbrik mantığı ve tekniği ile üretilen ancak gövde yuvarlak şeklinde ve kapalıdır. Genel olarak çet ve tekuk motifleri ile dekorlanmaktadır. (şekil 27)

Şekil 27. Kelpuregan’da Üretilen Çaydanlık

Su Testisi (Cek)

Kelpuregan'ın sıcak ikliminde içecek suyu serin tutması için kullanılmaktadır. Tesi dip kısmı genişliği yaklaşık 10 cm ve ortasında 17 cm kadar genişliyor. Bu kabın etrafına bir bez serilerk hem içindeki suyun ve hem ortamın serinlemesini sağlamaktadır. Tesi dekorlama motiflerinde tekuk, çet, seruk ve gilü genel olarak görülmektedir. Ancak atölyelere göre farklılık gösterebilir. (Şekil 28)

Şekil 28. Kelpuregan Köyünde Üretilen Su Testi Veya Cek

Ayran Testisi

Ayran testisi ise form olarak su testisine benzemektedir ancak su testisinden daha ince ve uzun ve ağız kısmı daha dardır ve genel olarak dekorlamaları daha basittir. Ayran testisi ayran saklamak için değil sofralarda kullanılmaktadır (Şekil 29).

Şekil 29. Kelpuregan köyünde Üretilen Ayran Testisi

Bardak (geu)

Bölge ağzında gedu denilen bardak boyut olarak çok farklılık göstermemle sadece sayılı formda yapılıyor. Genel olarak kulplu bazı atölyelerde ayaklı bazılarında ise ayaksız üretilmektedir. Dekorlamaları kulpun aşağı kısmından başlayıp bardağın kenarına kadar uzamaktadır (şekil 30).

Şekil 31. Kelpuregan'da Üretilmiş Olan Kadeh ve Bardak veya Geu Örnekleri.

Tabak ve Kase (kepel)

Kare ve yuvarlak formunda ve kenarları 4 yapraklı veya 6 yapraklı çiçek formunda üretiliyor. Tabaklarda dekorlama sadece kenar ve iç kısmında ve kaselerin iç ve dış kısmında uygulanmaktadır (Şekil 32).

Şekik 32. Kelpuregan Köyünde Üretilen Tabak ve Kase Örnekleri

Kaselere ayak eklenerel meyve kasesi olarak kullanılabilir. Ayak kısa ve formun yüksekliği yaklaşık 15 cm ve ağırlığı ise 800- 900 gr olmaktadır. Ayaklı formlar genel olarak günlük kullanımda değil misafir seti içerisinde yer almaktadır. (Şekil 33)

Şekil 33. Kelpuregan Köyünde Üretilen Ayaklı Meyve Kaseleri

Riton

İran'da törenlerde özellikle yas törenlerinde gül suyu yaygın olarak kullanılmaktadır. Kelpuregan köyünde törenlerde kullanılan gül suyu veya kokulu yağlar için kuş veya deve şeklinde üretilmiş seramik ritonlar kullanılmaktadır. Ritonları dekorları ise diğer kaplardan ayrıdır. (Şekil 34)

Şekil 34. Kelpuregan Köyünde Riton Örneği

Oyuncaklar

Bölgede çömlek ürünlerinde günümüze kadar değişmeden üretimi devam eden ürünler arasında deve ve kuş formu çocuk oyuncaklarıdır (Şekil 35). Bölge iklimine göre deve insan ve yük taşımak için kullanılan en önemli hayvanlardandır. Ayrıca sütü, eti ve yünü bölgede en çok kullanılan ürünler arasındadır. Kuş ise Belüç Kavmi için özgürlük simgesi olması nedeniyle büyük önem arz etmektedir. Bu önemi yeni nesile aktarmak amacıyla her dönemde çömlek ürünleri arasında soyutlanmış deve ve kuş oyuncak figürlerine rastlanmaktadır.

Şekil 35. Deve Ve Kuş Formlu Çocuk Oyuncakları.

Sonuç

İran'ın Güneydoğusunda Kelpuregan köyünde 7000 yıl önceye kadar uzanan çömlekçilik hiç değişime uğramadan aynı yöntemler ve aynı işlev ile üretimine devam etmektedir. Çömlekçilik için kullanan hammadde tamamen köyün etrafından temin edilmektedir. En ilkel yöntemler ile şekillendirilip pişirilen çömlekler üzerindeki dekorlamalar ise tamamen doğadan ve Beluç insanın inancını ve kültürünü yansıtmaktadır. Doğadan esinlenen bu dekor motifleri sadece çömlekçilikte değil kilim dokuma, iğne işleme ve bölgedeki diğer el sanatlarında kullanılmaktadır.

Bu kadar zengin kültür ve geçmişe sahip olan Kelpuregan Köyü yerlileri maalesef devlet tarafından desteklenmedikleri için ciddi zorluklar ile yaşam sürdürmektedirler. Ürünlerin ihracatını kolaylaştırmak, köyde farklı ulusal ve uluslararası kültürel etkinlikler düzenleyerek turistlerin bölgeyi görmelerini ve reklamını yapmalarına yol açmakla köy ekonomisine ve çömlekçiliğin devam etmesinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

1. 28 p. 119 - 141. ناصر, ح.ب., بررسی وضعیت سفال کلپورگان سراوان هنر ایران 28
2. Güner, G., *Anadolu'da yaşamakta olan ilkel çömlekçilik*. 1988: Akbank'in bir Kültür Hizmeti.
3. انتزاع نمادین در زیبایی شناسی هنر بلوچستان، نمونه موردی: سوزن دوزی بلوچ. باغ نظر، 2019. كشاورز, et al., 16(79): p. 5-14.
4. غلامعلي, ح. نقش و نماد در سفالینه های کهن ایران

MUSIC APTITUDE AND SCHOOL READINESS IN INDONESIAN CHILDREN

Diella Gracia Martauli

University of Sheffield, Indonesia

Abstract:

This study investigated the relationship between music aptitude and school readiness in Indonesian children. Music aptitude is described as children's music potential, whereas school readiness is defined as a condition in which a child is deemed ready to enter the formal education system. This study presents a hypothesis that music aptitude is correlated with school readiness. This is a correlational research study of 17 children aged 5-6 years old ($M = 6.10$, $SD = 0.33$) who were enrolled in a kindergarten school in Jakarta, Indonesia. Music aptitude scores were obtained from Primary Measures of Music Audiation, whereas School readiness scores were obtained from Bracken School Readiness Assessment Third Edition. The analysis of the data was performed using Pearson Correlation. The result found no correlation between music aptitude and school readiness ($r = 0.196$, $p = 0.452$). Discussions regarding the results, perspective from the measures and cultures are presented. Further study is recommended to establish links between music aptitude and school readiness.

Keywords: Bracken school readiness assessment, music aptitude, primary measures of music audiation, school readiness.

www.ubsder.org

REPERCUSSIONS OF RITUAL DANCES TO PERSONAL ADJUSTMENT - A PERSPICACIOUS STUDY AMONG SCHOOL CHILDREN

Abdul Rahiman Kannam Kulam

Keyi Sahib Training College, India

Abstract:

Reflecting the concepts of the development of the whole child, it is claimed that, purposeful engagement in Physical activities or exercise involved ritual dances has the potential to engender in young people, The purpose of the present study was to analyze school children and their personal adjustment based on Ritual dance participation. For the purpose, two thousand and three hundred school children of Kerala were analyzed. AISS manual of A.K.P Sinha and R.P Singh was used to collect the data for adjustments. The adjustment qualities classifies as Excellent, Good, Average, Unsatisfactory and Very unsatisfactory. The total performance denotes the state of adjustment based on the classifications. Findings of the study were subjected to percentages and 't' ratio. The study enlightened that, the emotional, social and overall adjustments are better than non-athletes. But the study elucidated that, there is no difference in educational adjustment of school athletes and non athletes among school children.

Keywords: Ritual dances, Emotional adjustment, Poorakkali, Kolkali, Margamkali.

www.ubsder.org

THE DESIGN OF PICTURE BOOKS FOR CHILDREN FROM TALES OF AMPHAWA FIREFLIES

Marut Pichetvit

Suansunandha Rajabhat University, Thailand

Abstract:

The research objective aims to search information about storytelling and fable associated with fireflies in Amphawa community, in order to design and create a story book which is appropriate for the interests of children in early childhood. This book should help building the development of learning about the natural environment, imagination, and creativity among children, which then, brings about the promotion of the development, conservation and dissemination of cultural values and uniqueness of the Amphawa community. The population used in this study were 30 students in early childhood aged between 6-8 years-old, grade 1-3 from the Demonstration School of Suan Sunandha Rajabhat University. The method used for this study was purposive sampling and the research conducted by the query and analysis of data from both the document and the narrative field tales and fable associated with the fireflies of Amphawa community. Then, using the results to synthesize and create a conceptual design in a form of 8 visual images which were later applied to 1 illustrated children's book and presented to the experts to evaluate and test this media.

Keywords: Children's illustrated book, Fireflies, Amphawa.

www.ubsder.org

FAST PAINTING WITH DIFFERENT COLORS USING CROSS CORRELATION IN THE FREQUENCY DOMAIN

Hazem M. El-Bakry

Mansoura University – Egypt

Abstract:

In this paper, a new technique for fast painting with different colors is presented. The idea of painting relies on applying masks with different colors to the background. Fast painting is achieved by applying these masks in the frequency domain instead of spatial (time) domain. New colors can be generated automatically as a result from the cross correlation operation. This idea was applied successfully for faster specific data (face, object, pattern, and code) detection using neural algorithms. Here, instead of performing cross correlation between the input input data (e.g., image, or a stream of sequential data) and the weights of neural networks, the cross correlation is performed between the colored masks and the background. Furthermore, this approach is developed to reduce the computation steps required by the painting operation. The principle of divide and conquer strategy is applied through background decomposition. Each background is divided into small in size subbackgrounds and then each sub-background is processed separately by using a single faster painting algorithm. Moreover, the fastest painting is achieved by using parallel processing techniques to paint the resulting sub-backgrounds using the same number of faster painting algorithms. In contrast to using only faster painting algorithm, the speed up ratio is increased with the size of the background when using faster painting algorithm and background decomposition. Simulation results show that painting in the frequency domain is faster than that in the spatial domain.

Keywords: Fast Painting, Cross Correlation, Frequency Domain, Parallel Processing

www.ubsder.org

İRAN İSLAM DÖNEMİ SERAMİK SANATINDA DEKOR TEKNİKLERİ

Khorrām Manafidizaji

Anadolu Üniversitesi

<https://orcid.org/0000-0002-9788-7933>

ÖZET

Bu çalışmada, İran İslam Dönemi seramikleri dekor teknikleri açısından araştırılmıştır. Teknik değerlendirilmelerinde işlevsellik ve estetik farklılıklar üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın temel amacı; İran İslam Dönemi seramik sanatında dekor teknikleri, bu dekorların oluşumunda etkili olan faktörleri ve İslam Dönemi seramik sanatının tarihsel gelişimi kapsamında bu dekorların yeri ve kullanım çeşitliliklerini ortaya koymaktır. Bu bağlamda, İran İslam Dönemine ait özellikle de Orta çağın en önemli seramik örnekleri incelenmiştir.

Araştırmada İran İslam Dönemi seramiklerinde özellikle Selçuklu ve İlhanlı Dönemlerindeki yaygın teknikler üzerinde durulmuştur ancak Safevi Döneminde başlayan ve modernleşmeye geçiş yaparak Kaçar Döneminden günümüze devam eden gelişmeler de ele alınmıştır.

Anahtar sözcükler: Dekor teknikleri, İran İslam Dönemi, İran Seramik sanatı

www.ubsder.org

ŞAM (DAMASCUS) ÇELİĞİ VE TÜRK BURGUSU

Yusuf PARLAK¹,

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, ORCID ID: 0000-0002-0592-6107

ÖZET

Farklı özellikleriyle diğer çeliklerden ayrılan Şam (Damascus) çeliği, tarih boyunca en gözde madenlerden biri olmuştur. Tarihte bu çeliğin kullanım alanlarından en önde geleni savaşlardır. Şam çeliğini diğer çeliklerden ayıran en önemli husus çok sert olmasına rağmen kırılmaması ve esnek olmasıdır. Bu yönleriyle yıllardır en çok tercih edilen çeliklerden biri olduğu söylenebilir. Öte yandan Şam çeliğinin yapım tekniklerinden birisi de Türk Burgusudur. Bu burgu yönteminde iki farklı karbon çeliği eşit ölçülerde onlarca kat halinde üst üste konular, kömür ocaklarında erime derecelerine getirilip örs üzerinde çekiç balyozlarla dövülerek birleştirilip kare haline getirildikten sonra bükülerek tekrar dövülür ve lama oluşturulur. Daha sonra belirlenen form haline getirilmektedir. Türk Burgusu ile yapılan Şam çeliğinin diğer çeliklerden daha sağlam olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada Şam çeliğinin yaşam öyküsünden Türk Burgusuna geçiş aşaması açıklanacaktır. Çalışma nitel bir durum çalışmasıdır ve amacı unutulmaya yüz tutmakta olan Şam çeliğinin ve Türk burgusunun tarihsel kökenlerine ışık tutarak günümüze kadar olan gelişimini açıklamaktır. Ayrıca bu çalışma bir kültürel miras olan bu madene karşı farkındalık kazandırmayı hedeflemektedir. Sonuç olarak da hem el sanatları hem de kültürel miras çalışmalarında Şam çeliği ve Türk Burgusunun gelecek kuşaklara taşınmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Şam (Damascus) çeliği, Türk burgusu, kuyumculuk, çelik, altın.

DAMASCUS STEEL AND TURKISH TWIST

Abstract

Damascus steel, which differs from other steels with its different properties, has been one of the most popular metals throughout history. Wars are the most prominent areas in the use of that steel in history. The most important feature that distinguishes Damascus steel from others is its being very hard and flexible and not breaking easily. With these aspects, it can be said that Damascus steel is among the most preferred ones for years. On the other hand, one of the construction techniques of Damascus steel is Turkish Twist. In this auger method, Two different carbon steels are placed on top of each other in tens of layers in equal measure, brought to melting temperatures in coal furnaces, hammered on the anvil with hammer sledgehammers, combined and formed into a square, then bent and forged again to form a lama. It is then formed into the specified form. It is known that Damascus steel made with Turkish Twist is stronger than other steels. In this study, the transition phase from the life story of Damascus steel to the Turkish Twist will be explained. The study is a qualitative case study and its purpose is to shed light on the historical origins of Damascus steel and Turkish Twist, which is on the verge of being forgotten, and to explain its development up to the present day. In addition, this study aims to raise awareness about this mine, which is a cultural heritage. As a result, it will

contribute to the transfer of Damascus steel and Turkish Twist to future generations in both handicrafts and cultural heritage studies.

Key Words: Damascus steel, Turkish twist, jewellery, steel, gold.

GİRİŞ

*"Her şey benim" dedi altın;
"Her şey benim," dedi Şam çeliği;
"Her şeyi satın alabilirim" dedi altın;
"Her şeyi elde edebilirim" dedi Şam çeliği.
Puşkin, 1827*

Değerli sayılabilecek bir çelik türü olan Şam, diğer adıyla Damascus, çeliği tarih boyunca birçok alanda kullanılmıştır. Bu çelik türüne her ne kadar Şam çeliği denilse de doğduğu yer Hindistan ve Sri Lanka'nın demir madenleridir. Aslen Güney Hindistan'da Orta Çağ'dan önce geliştirilen bir çelik olan wootz çeliğinden yapılmış olan Şam çeliği üretmenin orijinal yöntemi bilinmemektedir. Bunun sebebi ise hammaddelerdeki ve üretim tekniklerindeki farklılıklardır.

El-Kindi ve el-Biruni'den yola çıkarak Damascus sözcüğünün oluşumuna dair farklı üç teori bulunmaktadır. Birincisi, çeliğin orijinal adını oluşturan "damas" kelimesi Arapça'da "sulanan" anlamına gelmektedir (Sachse ve Knighton, 2008)¹ ve "ma" ise Arapça anlamıyla "su"dur. Böylece su ve çeliğin birleşiminden doğan Damscus çeliğinin adının buraya dayandığı ileri sürülmektedir. Bazılarına göre ise Damascus (...) "Suriye'nin başkenti olan Şam'ın avrupalı adı Demascus'dan ve bazı kaynaklara göre yunanca olan ve elmas anlamına gelen «Damas»'dan ve bazılarının göre ise kılıç yapan bir ustanın adından gelmektedir" (Fathalizade, 2010: 35).

Görsel 1: Şam çeliğinden yapılmış örnekler (Yusuf BAYYİĞİT)

¹ Orijinal kaynaktan yapılan çeviriler yazara aittir.

Şam bıçakları genellikle yüzeylerinde bir su deseni sergiliyor olarak tanımlanmakta ve genellikle birden çok dilde "sulanmış çelik" olarak anılmaktadır. Buna bağlı olarak diğer bir teori, El-Kindi'nin, Şam'da üretilen ve dövülen kılıçlara Şam adını vermesidir (Hassan, 1978). Son olarak da Al-Biruni'nin, pota çeliğinden kılıçlar yapan *Damasqui* adında bir kılıç ustasından söz etmesidir.

Tarih boyunca savaşçılar düşmanlarıyla mücadele etmek için savaş meydanında ustalıklı kılıçlarını kullanmışlardır. Bu da Türklerin onların demir ve çelik madenlerine ne deneli önem verdiğini göstermektedir. Örneğin soyadları veya adlarda demir ve çelik isminin sıklıkla kullanılması bu önemi göstermektedir (Kavaklı, 2007:99) Kılıç gibi savaş alet edavatında ileri olanlar çoğunlukla üstünlük sağlayan taraf olmuşlardır. Verhoeven'e (2001: 74) göre bu kılıçlardan biri olan Şam kılıcı ile Batılıların ilk karşılaşması Haçlı seferleri sırasında olmuştur. Ülke dışına ulaşan namı, Şam çeliğinin çeşitli efsanelere konu olmasını sağlamıştır. Bir efsaneye göre Şam kılıçlarının havada süzülen ipek bir mendili kesebildiğini anlatır. Bu, hiçbir Avrupa silahının taklit edemeyeceği bir başarıdır. Bunun yanında son yüksek kaliteli Şam kılıçlarının 1800'lerin başlarında üretildiği de bilinmektedir.

Orijinal Şam bıçakları, Şam'da ve daha sonra Ortadoğu ve Doğu'nun başka yerlerinde yapılmaya başlamıştır. Ana malzemeleri 1800'lerden beri Wootz külçeleri veya Wootz kekleri olarak adlandırılan çelikten (demir ve karbon karışımı) yapılmış küçük külçeler Hindistan'a kadar ulaşmıştır. Bu külçeler yaklaşık dört inç çapında ve iki inçten biraz daha kısa olan hokey diskleri şeklindeydiler. Hindistan'daki ilk İngiliz gözlemciler, Wootz Şam kılıçlarının, bu külçelerin ısıtma ve çekişleme işlemiyle tekrarlanması ve doğrudan bıçak şeklinde dövülmesiyle yapıldığını belirlemiştir. Çelik ağırlığı yaklaşık yüzde 1.5 karbon ve ayrıca silikon, manganez, fosfor ve kükürt gibi düşük seviyelerde diğer safsızlıklar içerir (Verhoeven, 2001: 75).

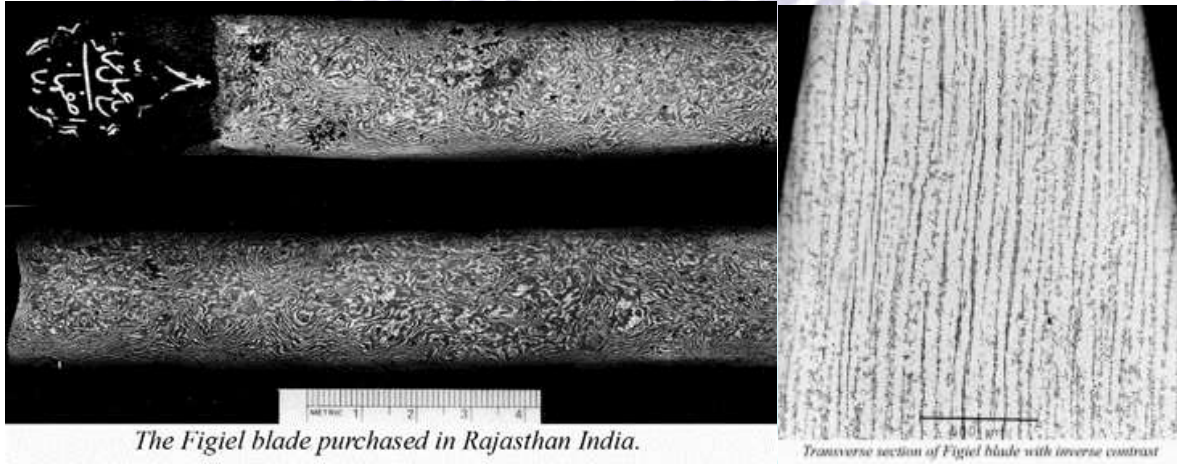

Görsel 2: Hindistan'ın Ranchi kentindeki bir duvar resminden, Hindistan Kralı Puru'yu Büyük İskender'e hediyeler sunarken gösteren bir resim. Bir hediye, sağdaki hizmetçinin elindeki altın kutunun içinde bulunan bir Hint wootz külçesidir² (Wadsworth, 2007)

² Şam çeliklerinin Büyük İskender zamanında (MÖ 323) kadar erken bir tarihte var olduğu iddia edilmiştir ve Şekil 2, Hindistan Kralı Puru'nun (veya Yunanlılara göre Porus) bir resmini göstermektedir. Pers fatihi tarafından savaşta yenilmesinden sonra Kral, kılıcını İskender'e sunar; Kralın arkasında, bir saraylı ek bir hediye taşıyor, içinde Hint külçesi bulunan bir altın kutu.

Yıllardır Batı bu kılıçları kopya etmeye çalışsa da pek başarılı olamamıştır. Ancak 1824'te Fransa'da Jean Robert Bréant ve Rusya'da Pavel Anosoff, Müslüman kılıç ustalarının gizli sanatlarını ortaya çıkarmada başarılı olduklarını ve orijinaleri kopyalayabildiklerini duyurmuştur.

Müze kalitesinde Şam silahları değerli sanat objeleridir ve iç yapılarının incelenmesi için nadiren bilime feda edilirler. Ancak 1924'te Avrupalı koleksiyoncu Henri Moser, kimyasal ve mikro-yapısal analizler için parçalara ayıran metalürjist B. Zschokke'ye dört kılıç bağışlamıştır.

Görsel 3: Şam Bıçağı (Verhoeven 12/2016)

Verhoeven, 1988'den beri ekibiyle bu kılıçlar üzerine çalışmalara başlamıştır. Görsel 3'deki 18-19. yüzyıldan kalma Şam bıçak parçası Leo Fiegel tarafından bağışlanmıştır. Görüldüğü üzere sol üstte, yapımcıyı tanımlayan altın kakmalı Arapça yazıt bulunmaktadır. Buradan, gerçek Şam bıçaklarındaki klasik deseni görülebilmektedir. Sağda, iç yapıyı ortaya çıkarmak için cilalanmış ve oyulmuş parçanın sonundan bir enine kesit bulunmaktadır. Kontrastı tersine çeviren farklı bir dağlayıcı kullanılmıştır. Beyaz karbürler artık koyu renklidir ve matris çeliği (perlit olarak adlandırılır) artık beyazdır. Küçük karbür parçacıklarının hizalanmış bantları, bıçak yüzeyiyle kesiştikleri yüzey desenini oluşturmaktadır. Verhoeven'e (2016) göre bu bıçaklarda bir gizem vardır ve bu gizem onların neden bu kadar iyi hizalanmış karbür parçacıklarına sahip olduklarıdır.

Almanya'daki bir araştırma ekibi, 2006'da Şam çeliğinden dövülmüş bir bıçakta nanotelleri ve karbon nanotüpleri ortaya çıkaran bir rapor yayınladı, ancak John, pota çeliğinde nanotelleri bildiren araştırma ekibinin, kendisi çubuk olarak var olabilen sementit gördüğünü öne sürdü. Yani çubuk benzeri yapıda herhangi bir karbon nanotüp olmayabilirdi (Sanderson, 2006). Karbon nanotellerin bulunduğu iddiası daha ileri çalışmalarla doğrulanmamıştır ve John Verhoeven dahil akademisyenler arasında gözlemlenen nanotellerin gerilmiş sallar mı yoksa sementit sferoidlerinden oluşturulmuş çubuklar mı olduğu konusunda hala bir çekişme vardır.

Modern çeliğin birçok türü eski Şam alaşımlarından daha iyi performans gösterse de, Şam çeliği hem esnek hem sert olabildiğinden, üretim sürecindeki kimyasal reaksiyonlar bu çelikten yapılan bıçakları zamanları için olağanüstü hale getirmiştir. Wootz çelik külçelerini elde etmek için eritme işlemi sırasında, odunsu biyokütle ve yaprakların, mikro alaşım elementleri bakımından zengin belirli demir türleri ile birlikte karbonlama katkı maddeleri olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu külçeler daha sonra dövülecek ve Şam çelik bıçaklarına

işlenecektir. Araştırmalar artık karbon nanotüplerin bitki liflerinden elde edilebileceğini bulgulamaktadır (Goodell ve diğerleri, 2008) bu da nanotüplerin çelikte nasıl oluştuğunu göstermektedir.

Şam çeliğinin tarih seyir içinde yaşanan bazı olumsuzluklar (hammedde güçlüğü, ulaşım veya vergiler gibi) nedeniyle kullanım ve üretimi yavaş yavaş gerilemiştir. Günümüzde farklı teknikler kullanılarak bu çeliğin yeniden hayat kazanmasına dair çalışmalar sürmektedir. Uluslararası alanda bu çalışmaları gerçekleştirenler arasında bıçak üreticisi William F. Moran, J. D. Verhoeven and A. H. Pendray'nin çalışmaları, Pavel Petrovich Anosov ve Wadsworth and Sherby'nin çalışmaları bunlara örnek verilebilir. Türkiye'de ise son 20 yıldan beri Şam çeliği üretimi, bu çelikten özel üretim ve tasarımlar yapmakta olan Yusuf BAYYİĞİT karşımıza çıkmaktadır.

1. TÜRKİYE'DEKİ ŞAM ÇELİĞİ USTASI: YUSUF BAYYİĞİT

Yusuf Bayyigit, Türkiye'de Şam çeliğine uzun yıllar emek vermiş bir sanatçıdır. 1964 yılında Adıyaman Gerger ilçesi Güzelsu köyünde doğan sanatçı, henüz 6-7 yaşlarında iken ailesiyle birlikte ekonomik nedenlerden dolayı Malatya'ya taşınmışlardır. 50 yıldan beri Malatya Merkezde yaşamaktadır. Eğitim durumu, o yıllarda meslek öğrenmenin daha önemli olduğu düşüncesi ile ilkokul ötesine geçememiştir. Babası, amcası, dedesi ve büyük dedesinin yaşamları boyunca mesleği olan "sıcak demircilik" işine henüz ilkokul yıllarında yani 7 ila 9 yaşlarında iken başlamış ve aralıksız olarak 50 yıldan beri bu çalışmalarını sürdürmektedir.

Görsel 4: Yusuf Bayyigit (Yusuf Usta)

Sıcak demirciliği bir arada yaşamları boyunca devam ettiren atalarıyla birlikte çırak, kalfa ve ustalık aşamalarını tecrübelerinden faydalanarak öğrenmiştir. Çekirdekten gelme mesleğin en ince ayrıntılarını yaşayarak öğrenmiştir. Sonuç olarak sıcak demircilik mesleğini dört kuşaktır sürdürmektedir. 50 yıllık mesleki kariyerinin son 20 yılında Şam çeliği ile ilgilenmeye

başlamıştır. İki farklı özelliğe sahip çelik levhaların plakalar halinde üst üste konularak kömür ocağında metalin erime derecesine geldikten sonra çekiç ve balyoz darbeleri ile örs üzerinde dövülerek birleştirilmesi ile oluşan bu özel ürün onun dikkatini çekmiştir.

Yaklaşık olarak 48 yıldan beri halen sürdürmekte olduğum sıcak demirciliği ve Damascus çeliği imalatını benim gibi demirci olan babam, amcam ve dedemden öğrendim. Mesleğin tüm detaylarını teorik ve pratik olarak yıllarca Ahi Evran mantığı ile bana nasihat, bilgi, beceri ve ahlaki değerleri aktardılar. (Yusuf Bayyigit, 15.09.2021)

Dünyada Şam çeliği imalatı yapan usta sayısı son derece azdır ve her ustanın kendisine özgü özel çalışmaları mevcuttur. Bu yüzden Bayyigit'in de kendisine has farklı çelik, katlama sayısı ve desen çalışmaları ile diğer ustalara göre görsel ve kalite farklılıkları mevcuttur.

Bugün tamamen aile mesleğimiz olan sıcak demircilik işini atalarımın gördüğüm ve öğrendiğim gibi sürdürmekteyim. Özellikle dedemin demircilikte Damascus, (onlar Şam çeliği derlerdi) bilgisi ve pratiği çok iyiydi. Kendi zamanlarında günümüz alet, makine ve en önemlisi elektrik olmadığı için ellerinde mevcut demirleri ve çelikleri üst üste koyarak erime derecelerine getirip örsün üzerinde çekiçlerle döverek tek parça haline getirip daha sonra bu çeliklerden tarımda kullanılmak için el aletleri yaparlardı. Balta, tahra, orak, çapa ve saban demiri gibi birçok alet üretirlerdi. (Yusuf Bayyigit, 15.09.2021)

1.1. Yusuf Usta'nın Ticari faaliyetleri

Üretimini yapmış olduğum Damascus çeliği lamanın satışı ile beraber bu çelikten sipariş aldığım kılıç, hançer, bıçak, nacak ve özel tasarımlar yapmaktayım. Benden sürekli olarak bu çeliği alan bıçak firmaları var. (Balıkçı Bıçak-Yavuz Bıçak-Güdül Bıçak gibi). Yaptığım Damascus çalışmalar ve faaliyetler birçok görsel ve yazılı basının da dikkatini çekti. Ulusal ve yerel yayınlarda defalarca haber konusu oldum. Hayat hikâyemi ve Damascus çalışmamı konu alan bir kısa metraj belgesel programım çekildi. "İstanbul Maltepe Üniversitesi Radyo Televizyon ve Sinemacılık Bölümü" tarafından çekilen bu yapım Malatya Altın Kayısı ve Gaziantep Zeugma Film Festivallerinde gösterime layık görüldü. Ayrıca yerel yöneticiler iş insanları ve siyasetçiler yapmış olduğum ürünleri beğenerek satın alırlar. Yine Malatya Yerel Yöneticileri tarafından benim hazırladığım özel çalışmaları Başbakan Binali Yıldırım ile Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a takdim etmişlerdir. Ekonomik durumum ve bu işten kazancım kendi kendime yetecek seviyelerdedir. Asıl amacım ilgili insanların bilgi ve birikim adına beden faydalanmalarıdır. Özel tasarım yapan onlarca değerli bıçak ustalarımız istedikleri desen, ebat ve kat sayılarına göre benden bu çeliği temin edip, çok kaliteli bıçaklar üretip satışını yaparak kazanç elde ederler. (Yusuf Bayyigit, 15.09.2021)

1.2. Sıcak Demircilik ve Şam Çeliği Yapımında Yetiştirdiği Ustalar

Yaklaşık olarak 48 yıldan beri sürdürdüğüm demircilik mesleğinde birçok kişi ile çalışma fırsatım oldu. Dedem, amcam ve babamın dışında onlarca çırak ve kalfa ile aynı çatı altında mesleğimizi icra ettik. Birlikte ticari olarak çalıştıklarımın dışında özellikle benim mesleği öğrettiğim insanlar oldu. Bunların başında 30 yıl boyunca yanımda çalışan ve sıcak demirciliğe benim kadar hâkim olan Damascus çeliği yapabilen benden 2 yaş küçük kardeşim Aydın BAYYİĞİT, halen kendi adına sıcak demircilik mesleğini devam ettirmektedir. Yine 1988-1996 yılları arasında (8yıl) yetiştirmiş olduğum Yahya DEMİRCİ, Malatya Merkezde sıcak demircilik sanatını devam ettirmektedir. Farklı yıllar aralığında mesleği öğrettiğim çıraklar ve kalfalarım oldu. Ancak özel nedenlerden dolayı bugün değişik işler yapmaktalar. Bunlardan Ramazan BOYUN şimdi bina asansörü ustalığı işini yapıyor. Bir diğeri Matem KARABULUT uzman asker olarak yaşamlarını devam ettiriyor. (Yusuf Bayyigit, 15.09.2021)

Görsel 5: Yusuf Bayyigit, çıraklarına Şam çeliği (Damascus) öğretirken.

2. ŞAM ÇELİĞİ VE TÜRK BURGUSU

Suriye Şam Bölgesinde demirci ustaları tarafından yapım yöntemleri keşfedilen ve daha sonra Türklerde ve Avrupa ülkelerinde devam eden üretim çalışmalarında farklı teknikler denenmiştir. Her demirci ustasının katlama sayısı, bükme işlemi, yüzeyde kesikler ve küçük parçalara bölerek daha sonra farklı yönlerden tekrar birleştirmeleri ile kendilerine özgü desen çalışmaları vardır.

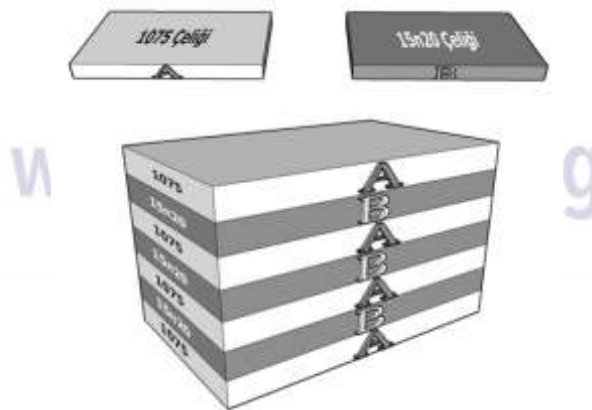

Görsel 6: Yusuf Bayyigit'e ait Şam Çeliği ve Türk Burgusu örneği.

Şam çeliği katlamalardan dolayı yüzeyde oluşan benzersiz desenler ve her ustanın kendine özgün çalışmaları ile dikkat çekmektedir. Bu farklı desenlerin içerisinde tüm dünyada adı “Türk Burgusu” olarak anılan katlama sayıları tamamlandıktan sonra tıpkı bir cıvata gibi bükülüp sonrasında tekrar dövülüp lama haline getirilen bu yöntem hem görsel hem mukavemet açısından değer görmektedir. Başka bir deyişle “Türk Burgu yöntemiyle üretilen kare çubuk eşit parçalara bölünüp bu parçalar üst üste konularak kaynaklanır daha sonra kaynaklanan parçalar ocakta ısıtılarak ocak kaynağı yapılmaktadır” (Şahin, 2020). Türk burgusu olarak ün yapmış olan bu yöntem, en az 50 kat yapıldıktan ve 10 ila 20 tur arasında büküldükten sonra tekrar dövülüp lama haline getirilerek elde edilir. Formu verilen çalışma, doğru bir ısı işleminden sonra asitlendiğinde yüzeyde benzersiz güzellikte desenler oluşur.

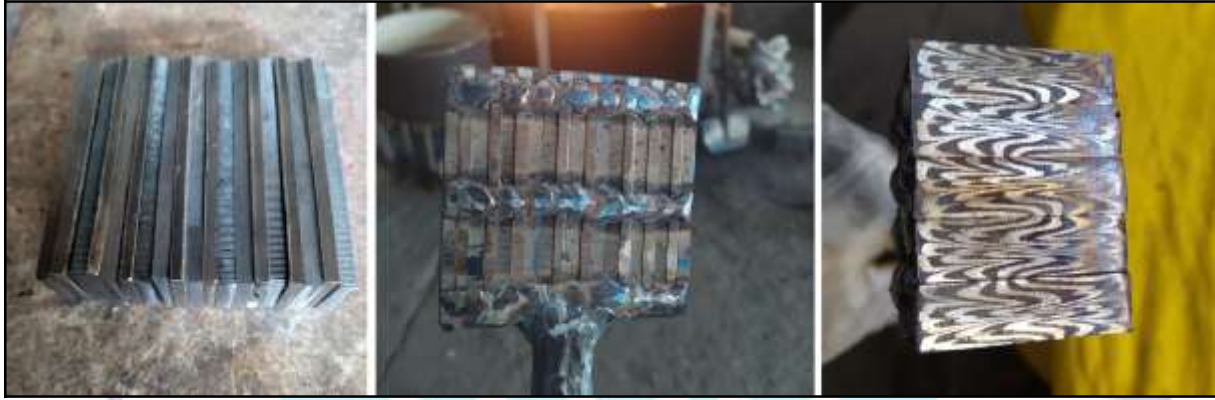
3. SICAK DEMİRCİLİK MESLEĞİNDE ŞAM ÇELİĞİ NASIL YAPILIR?

Şam çeliğinden kalitesinin yanı sıra desenlerinin güzelliğinden dolayı kılıç, bıçak, hançer, takı ve sanatsal-özel çalışmalar yapılabilir. Günümüzde dünyada ve ülkemizde katlama yöntemi ile Şam çeliği üretimi yapan demirci ustası sayısı çok azdır. Henüz seri üretimi olmayan bu çelik, yüzlerce yıl öncesinde olduğu gibi tamamen el işçiliği ile ocakta ısıtma derecesine ve her vurulan çekicinin zaman aralığında darbe sertliğine göre hükmederek geleneksel demircilik yöntemi ile yapılmaktadır.

Görsel 7: Şam Çeliği Katlama Yöntemi

Şam çeliği, iki farklı karbon çeliğinin aynı ölçülerde plakalar halinde üst üste konulup odun veya kömür ocaklarında metalin erime derecesine kadar getirilip örsün üzerinde çekiç ve balyozlarla dövülüp birleşmesiyle meydana gelir. Bu uygulamadan sonra tek bir parça olan ve uzayan çelik birleşim, tekrardan eşit ölçülerde kesilip yeniden üst üste konulup ısıtma ve döverek birleştirme işlemi bir kez daha yapılır. Duruma göre bir kez ve daha fazlası yapılar çok katlı iki farklı çelikten Şam çeliği lama elde edilir. Örneğin 13 kat x 6 = 78 kat x 5 = 390 kat örsün üzerinde çekiç darbeleri ile dövülen (günümüzde şahmerdan altında) çelik lamadan; kılıçlar, bıçaklar, hançer ve benzeri aletler yapılmaktadır. Yoğun çekiç darbelerinden ve iki farklı çelikten yoğurularak yapılan ürünler, son derece dayanıklı olduğu kadar katlama izlerinin çekiç darbelerinden dolayı farklı yönlere kaymasından yüzeyde farklı farklı desenler meydana gelir.

Görsel 8: Yusuf Bayyigit tarafından katlama usulüyle yapılmış Şam çeliği (Damascus)

4. ŞAM ÇELİĞİ VE TÜRK BURGUSUNDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Sanatsal anlamda farklı bir ün yakalamış olan Şam çeliği, usta ellerde bir sanat eserine kolaylıkla dönüşebilmektedir. Bunun için dikkat edilmesi gereken belli başlı noktalar mevcuttur. Örneğin her işlemin sıralamasının doğru bir şekilde yapılması, ısı derecesi, çekiçle vurulan darbe hassasiyeti ve yönü gibi birçok nokta Şam çeliğinin kalitesini etkilemektedir. Öte yandan kullanılacak çelik plakaların aynı ölçüde kesilmesi, eşit miktarda dövülüp tüm yüzeyin birbirine yapıştırılması, kaynatılacak çelik plakaların ocak kaynağı işleminde birbirine uyumlu olması, yüzeylerin düzgün ve temizlenmiş olması, ocağın sıcaklığı, boraksın ısıtılmış parçanın yüzeyindeki boşlukları kaplaması gibi hususlara da dikkat edilmelidir. Bu konuda Bayyigit şunları belirtmektedir:

Babam, amcam ve dedemden iyi bir Damascus çeliğinin yapımı için bilgi ve becerilerinin yanında mutlaka ruhen de hazır olunması gerektiğini öğrenmişim. Belirlemiş olduğun iki ayrı çelikten nasıl bir sertlik kalitesinin elde edileceğinin yanı sıra ocakta ısıtılan çeliklerin derecesinin çok iyi sağlanması gerek. Olması gereken ısı değerinin 10° altı veya 10° yukarısı başarısız yapışmaya sebep olur. Uygun dereceyi yakaladıktan sonra bu kez örsün üzerinde yapılacak çekiç darbeleri zaman aralığına göre değişecektir. İlk vuruşlar sert olursa dağılır, sona doğru vuruşlar yavaş olursa yapışmada

problem olur. Tüm bu durumların gerçekleşmesi kolay olmadığından her sıcak demirci ustasının yapamadığı bu çalışma yöntemi tekrardan yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalacaktır. Birebir büyüklerimden öğrendiğim ve gelişen teknoloji ile dünyanın herhangi bir coğrafyasında yapılan farklı çalışmaları görüp, kendimden de birçok yöntem katarak yaptığım Damascus çelikleri, müşterilerim olan kılıç ve bıçak ustaları tarafından beğenilip takdir edilmektedir. Damascus çalışmalarında bana özgü katlama, bükme ve desenlerim mevcuttur. (Yusuf Bayyigit, 15,09,2021)

Görsel 9: Yusuf Bayyigit tarafından farklı katlama yöntemleri ile yapılmış Şam çeliği örnekleri.

5. ŞAM ÇELİĞİ YAPIM YÖNTEMİNİN KORUNMASI VE SÜRDÜRÜLEBİLİR OLMASI İÇİN ÖNERİLER

Teknoloji her alanı olduğu gibi sanat alanında da bir dizi değişime yol açmıştır. Bunun sonucunda geleneksel sanatlar eskisi kadar el veya çeşitli alet aracılığıyla işin nadir ustaları tarafından yapılmamaktadır. Aksine çoğu çalışma son teknolojik aletlerle eskisinden daha kolay ve bazen hiç ustalık gerektirmeden yapılabilmektedir. Nitekim toplumun sanat anlayışında da bir bozulma görülmekte ve kişi içine doğduğu toplum ve kültüre yabancılaşabilmektedir. Bunun önüne geçebilmek için Bayyigit geleneksel yöntemi daha çok teşvik etmektedir:

Damascus çeliğinin (Şam çeliği) geçmişten günümüze dünyanın farklı coğrafyalarında temel mantığı aynı olsa da birçok değişik yöntemlerle yapıldığı biliniyor. Farklı kömür ve odun ocaklarında eriyik halde çelik plakaları tutan maşalar, örs ve çekiçler ülkelere ve bölgelere göre değişiklik gösteriyordu. Ülkemizde ve tarafımca yapılan Damascus çeliğinin elektrik dışında tamamen geleneksel yöntemlerle yapıyorum. Bu çalışma yöntemini koruma adına mümkün olduğu kadar teknolojik alet ve makine kullanmıyorum. Bu çeliğin yapım süresince almış olduğu binlerce çekiç darbesinden dolayı mukavemet ve desenlerin günümüzde sürdürülür hale getirilip gelecek kuşaklara mutlaka aktarılması gerekir. Birçok gelişmiş ülkede Damascus çeliği yapımı ile ilgili okullarda temel eğitim ve bilgiler veriliyor. Benim de bu konudaki düşüncem; meslek liselerinde metal bölümü öğrencilerine seçmeli ders olarak Damascus çeliği yapım yöntemleri ve pratik

bilgileri aktarmaktır. Demirci ustaları tarafından birçok farklı ve özellikli çeliklerden yapılan kılıçlar, hançerler ve bıçaklar içerisinde Damascus çeliğinden yapılanlar insanların ilk tercihi oluyor. Parmak izinde olduğu gibi asla birbirinin aynı olmayan desenler kişiye özel bir ürün sahibi olmayı sağlıyor. Eskiden olduğu gibi okumayan çocuğunu elinden tutup getiren babanın dediği gibi “Eti senin kemiği benim” deyip meslek öğrenmesi için bir ustanın yanına bırakılan çırak dönemi tamamen bitti. (Yusuf Bayyigit, 15.09.2021)

Şam çeliğinin bu prestiji, onun sanatsal düzlemde ne kadar çok tercih edildiğini de göstermektedir. Ne yazık ki gelecek kuşaklara Şam çeliği sanatını aktarabilecek sanatçı sayısı fazla değildir. Bu yüzden bu sanatın daha çok yaygınlık ve kalıcılık kazanması için yapılacak işler bulunmaktadır. Bayyigit, bu durumu şu şekilde açıklamaktadır.

Bu ve benzeri mesleklerin devamlılığı ancak resmi eğitim kanalları aracılığıyla sağlanabilir diye düşünüyorum. Bu durumun gerçekleşmesi için Kültür Bakanlığımız, Milli Eğitim Bakanlığımız, Malatya Büyükşehir Belediyesi, İl Kültür Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve benim tarafımdan ortak görüş ve düşünceler belirtilerek hazırlanacak olan bir planlama ile proje gerçekleştirilir. Eğitim ve öğretim çalışmalarına başladıktan sonra uzun yıllar hizmet vereceğini ve bu kadim mesleği devam ettirecek ustaların yetişeceğine olan inancım tamdır. (Yusuf Bayyigit, 15.09.2021)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Şam çeliği (ağırlıkça yaklaşık %1.5'lik tipik karbon bileşimine sahip), iki veya çeşitli çelik türlerinin (veya diğer metallerin) bulunduğu, karakteristik bir iç yapıya / çizime sahip olan bir malzemedir (Taleff ve diğerleri, 2001). Bu çelikte, katmanlar birbirine demirci kaynak yöntemiyle bağlanmaktadır. Oluşturduğu desen ve sahip olduğu dayanıklı, esnek ve estetik yapı onu sanat alanında değerli kılmaktadır.

Şam çeliğinde Türk burgusu yöntemini günümüze taşıyan ustalardan biri olan Yusuf Bayyigit ile Şam çeliği yeniden hayat bulmaktadır. Yusuf Usta'nın bu çeliğe dair olan çalışmaları gelecek kuşaklar için önemli bir yer tutmaktadır. Şam çeliğinin tarihi ve günümüze kadar olan seyrinde tekniklerinin de çeşitlenmesi ona özgü tek bir yöntemi sabit kılamamaktadır. Böylece, dallanıp budaklanması ile Şam çeliği farklı ellerde farklı şekillerde birer sanat eseri haline gelmektedir.

Bu sanatın gelişip yeni nesillere aktarımı için birçok kurum ve kuruluşa, sanatçı ve teknikere önemli misyonlar düşmektedir. El sanatlarının yöntem ve tekniklerinin, teknolojinin olumsuz etkilerinden sıyrılıp hakiki değerine kavuşması ve bu değeri geleceğe taşıması için yapılması gereken şeylerden birisi de araştırmacılar tarafından yeniden keşfedilmesidir. Bu alanda çalışan ustaların tanıtılması ve desteklenmesi de ayrıca önemlidir.

KAYNAKÇA

Bīrūnī, Muḥammad ibn Aḥmad, 973?-1048. بـيـروني، محمد بن أحمد. *The Book Most Comprehensive In Knowledge On Precious Stones : Al-Beruni's Book On Mineralogy = [Kitāb al-jamāhir fī maʿrifat al-jawāhir*. Islamabad: Pakistan Hijra Council. ISBN 969-8016-28-7. OCLC 25412863, 1989.

Bogachev, I.N., *Pavel Petrovich Anosov and the Secret of Damascus Steel*, Mashgiz Publishers (translated from the Russian for Smithsonian Institution Libraries, 1986), 1952.

Fathalizade, A. Ortaçağda, Yakınoğ'u'da Demir Çelik Üretimi ve Kılıç Yapımı, *Metalürji Mühendisleri Dergisi*, 158, ss. 34-43, 2010.

Goodell, B, Xie, X., Qian, Y., Daniel, G., Peterson, M., and Jellison, J. Carbon Nanotubes Produced From Natural Cellulosic Materials. *Journal of Nanoscience and Nanotechnology*. 8 (5): 2472–4. doi:10.1166/jnn.2008.235. PMID 18572666, 2008.

Hassan, A. Y. Iron and Steel Technology in Medieval Arabic Sources. *Journal for the History of Arabic Science*. 2: 31–52, 1978.

Kavaklı, M. Bursa Bıçakçılığı Tarihi: Bıçağın ABC'si ve Şeref Levhaları. İstanbul: İrfan Yayıncılık ve Tanıtım Limited Şirketi., 2007.

Sachse, M. and Knighton, P. *Damascus Steel Myth, History, Technology, Applications*. (3. ed.). Düsseldorf. ISBN 978-3-514-00751-2. OCLC 277045957, 2008.

Sanderson, K. . Sharpest Cut From Nanotube Sword. *Nature: News*. doi:10.1038/news061113-11. ISSN 0028-0836. S2CID 136774602, 15, 11, 2006.

Şahin, G. N. Metalurjik Açından Game of Thrones. Kültür Mantarı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Metalurji ve Malzeme Mühendisleri Odası. 07, 10, 2020.

Taleff, E. M., Bramfitt, B. L., Syn, C. K., Lesuer, D. R., Wadsworth, J., & Sherby, O. D. Processing, Structure, And Properties Of A Rolled, Ultrahigh-Carbon Steel Plate Exhibiting A Damask Pattern. *Materials Characterization*, 46(1), 11-18, 2001.

Wadsworth, J. Damascus Steels: History, Processing, Properties, And Carbon Dating. *Indian Journal of History of Science*, 42.4 533-558, 2007.

Yusuf Bayyigit, Görüşme Tarihi: 15.09.2021, Düzce.

TAKI SEKTÖRÜNDE KULLANILAN YARI DEĞERLİ BİR TAŞ: SARIKAMIŞ OBSİDYENİ

Yusuf PARLAK

Düzce Üniversitesi

– ORCID ID: 0000-0002-0592-6107

ÖZET

Volkanik oluşumlar sonucu ortaya çıkmış bir taş olan obsidyen bir cam çeşididir. Volkanik lavların henüz soğuma ve kristalleşmeden donmasıyla oluşmaktadır. Keskin bir kenar özelliğine sahip olması tarihte mızrak ve ok ucu gibi savaş aletlerinde kullanılmasını sağlamıştır. Günümüzde özellikle tıpta neşter ucu olarak kullanılsa da farklı kullanım alanları da bulunmaktadır. Bu kullanım alanlarından en önde gelenleri takı tasarımı ve kuyumculuk sektörüdür. Obsidyenlerin çoğu siyah olmasına rağmen Sarıkamış obsidyeni gibi değişik türleri farklı renk ve özellikte olabilmektedir. Sarıkamış obsidyeni, içerisinde altın madenine rastlanılan kırmızı renkte bir obsidyendir. Bu çalışmada takı tasarımlarında kullanılan Sarıkamış obsidyenin özellikleri, yapım aşamaları ve önemli hususları açıklanacaktır. Çalışma nitel bir durum çalışmasıdır. Çalışmanın amacı yarı değerli bir taş olan Sarıkamış obsidyenin özelliğini açıklarak takı tasarımındaki yeri ve önemini bulgulamaktır. Ayrıca bu çalışma bir kültürel miras olan bu madene karşı farkındalık kazandırmayı hedeflemektedir. Sonuç olarak da hem el sanatları hem de kültürel miras çalışmalarında Sarıkamış obsidyenin gelecek kuşaklara taşınmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sarıkamış obsideyeni, takı tasarımı, kuyumculuk, el sanatları, taşlar.

www.ubsder.org

A SEMI-VALUABLE STONE USED IN THE JEWELRY INDUSTRY: SARIKAMIS OBSIDIAN

Abstract

Obsidian, a stone that has emerged as a result of volcanic formations, is a type of glass. It is formed by the freezing of volcanic lavas before they cool and crystallize. Having a sharp edge feature has enabled it to be used in war tools such as spears and arrowheads in history. Today, although it is used as a scalpel tip in medicine, it also has different uses. The most prominent of these usage areas are jewelry design and jewelry industry. Although most of the obsidians are black, different types such as Sarikamış obsidian can have different colors and features. Sarikamış obsidian is a red obsidian with gold ore in it. In this study, the features, construction stages and important aspects of Sarikamış obsidian used in jewelry designs will be explained. The study is a qualitative case study. The aim of the study is to reveal the feature of Sarikamış obsidian, which is a semi-precious stone, and to find out its place and importance in jewelry design. In addition, this study aims to raise awareness about this mine, which is a cultural heritage. As a result, it will contribute to the transfer of Sarikamış obsidian to future generations in both handicrafts and cultural heritage works.

Key Words: Sarikamış obsidian, Jewelry design, jewelery making, handicrafts, Stones.

www.ubsder.org